

Doporučení č. 3. Zvládnout výběr školy a vyhnout se segregaci a zvyšování nerovnosti

Klíčová zjištění

Výběr školy se zvýšil ve všech zemích OECD. Nicméně tato skutečnost může mít za následek segregaci žáků podle jejich schopností a etnického původu a může vést k větší nerovnosti v rámci školských soustav. Schémata výběru školy zahrnují mechanismy, zmírňující negativní dopady na rovnost ve vzdělávání. Takže v návrhu schémat, v rámci kterých se provádí výběr programů, by se měly zvážit zejména dále uvedené body.

- Zavedení kontrolovaného výběru programů, které bude založeno na posuzování rovnosti, čímž se zajistí rozmanitější rozložení žáků a bude možné vyhnout se „sbírání smetany“ (tj. výběru jen těch nejlepších žáků) školami, na něž se hlásí větší počet žáků, než jsou schopny pojmout.
- Zajistit, aby znevýhodnění žáci byli atraktivní i pro vysoce kvalitní školy. Sem může spadat poskytování finančních pobídek školám, aby přijaly znevýhodněné žáky a žáky, kteří si ve vzdělávání nevedou právě nejlépe. Pozornost je třeba věnovat i mechanismům, které mohou školy využít (kriteria pro přijetí, doba registrace, dodatečné poplatky) a poskytování voucherů nebo daňových úlev, aby se kvalitní školy staly dostupnými pro studenty ze znevýhodněných rodin.
- Zvýšit povědomí o problematice, zlepšit přístup znevýhodněných rodin k informacím o školách a podpořit je, aby byly schopny vybrat vhodnou školu.

Úkol, který je třeba vyřešit: výběr školy je v zemích OECD realitou

Během posledních 25 let zvýšily více než dvě pětiny zemí OECD míru výběrů škol rodiči ve státním školství (a v některých zemích se výběr týkal i škol financovaných ze soukromých zdrojů). V šetření PISA 2009 odpovědělo pouze 24 % ředitelů škol, že nepocítovali konkurenci ze strany sousedních škol (čísla se pohybovala od 2,9 % v Nizozemí do 62 % ve Švýcarsku). Většina států kombinuje rozložení žáků do škol podle geografického místa příslušnosti s určitou flexibilitou při výběru mezi různými státními školami. Avšak i když ve velké většině zemí existuje možnost výběru, výběr školy rodiči je často omezován různými prostředky, včetně kritérií pro přijímání studentů.

Míra výběru školy změnila rozložení studentů napříč různými vzdělávacími institucemi. Nové formy poskytování školských služeb, jako jsou například soukromé školy závislé na státu (statutární školy, autonomní školy atd.) vzkvétaly téměř ve všech zemích OECD a byly vytvořeny inovativní mechanismy financování škol. Skutečnost, že se objevili noví účastníci, přitáhla pozornost k zařazení požadavků na kurikulum, testování, kvalifikaci pedagogických pracovníků a na přijímání studentů tak, aby se zajistila kvalita, rovnost a sociální soudržnost.

Obhájci výběru často argumentují tím, že zavedení tržních mechanismů do vzdělávání umožňuje, aby všichni měli rovný přístup do vysoce kvalitních vzdělávacích institucí. Obecně se soudí, že rozšiřování příležitostí k výběru školy by umožnilo všem studentům – včetně těch znevýhodněných a těch, kteří navštěvují školy poskytující nižší úroveň vzdělávání – zvolit si kvalitnější školu, protože zavedení výběru ve vzdělávání může podpořit efektivnost, pobídnout inovace a celkově zvýšit kvalitu. Nicméně shromážděné poznatky toto vnímání nepodporují, protože výběr a související tržní mechanismy mohou zvýšit segregaci (Musset, 2012).